

ДО ПРОБЛЕМИ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Новосадова С.А.

Викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик викладання

На сучасному етапі центральною ідеєю сучасної педагогіки є орієнтація на розвиток самостійності студента. Поняття „творча самостійність” категоріальне. В його структуру входять дві взаємодіючі дефініції «самостійність» та «творчість». Цілісність підходу до вивчення феномену «творча самостійність» вимагає детального розгляду термінів, які мають спільний корінь „сам” (споріднене з грецьким „один” та латинським „один раз”). „Самість” інтерпретує через близькі поняття —самопізнання, саморозвиток, самовдосконалення, самореалізація, самонавчання, самоосвіта, самопідготовка, самосвідомість, самодіяльність — і становить центр структури особистості, коли всі протиборчі сили всередині неї інтегруються в процесі індивідуалізації. Вихідним підходом визначення сутності «творча самостійність» є принцип цілісного розвитку особистості. Вчені-психологи визначають його як генералізовану якість особистості, що проявляється в ініціативності, критичності, самооцінці та відчутті особистої відповідальності за свою діяльність, вчинки та поведінку і пов’язують її з активною роботою розуму, почуття та волею.

У дослідженнях сучасної музично-педагогічної науки проблема «самостійності» майбутнього вчителя музики постає як невід’ємний компонент професійного навчання, професійної якості, метод навчання та творчий потенціал особистості. Це підтверджує її багатопрофільність та творчу спрямованість

Під «самостійністю» майбутнього вчителя музики О. Рудницька розуміє властивість та внутрішню сутність діяльності особистості, яка пов’язана з інтелектом, опиняється в розумовій продуктивності суб’єкта, його здатності ставити цілі, планувати свою діяльність, приймати відповідне рішення, шукати варіанти рішення поставлених творчих завдань і інтелектуальну сторону.

Цілісний розвиток особистості науковець розглядає у контексті навчально-виховного процесу. Основними функціями його становлять пізнавальна, перетворювальна та творча, які взаємопов'язані та взаємозалежні. Пізнавальна та перетворююча функції реалізуються в рамках заданих ситуацій, творча завжди пов'язана «з виходом за ці межі і визначається непередбаченістю дій та проявом рис самовираження. Це підкреслює творчу сутність самостійності.

Л. Арчажникова самостійність майбутнього вчителя музики пов'язує з самоосвітою, тобто з пізнанням, що проявляється у вивченні спеціальної літератури, в процесі аналізу якої, він відкриває для себе нові зв'язки та закономірності. Пізнавальна діяльність вчителя-музиканта має ознаки творчості, до яких відносяться продуктивність, евристичність мислення, винахідливість. Творчість науковець розглядає: як «відкриття для себе» і як «відкриття для інших». Це створює умови для розвитку наукового мислення, що сприяє розумінню наукових досліджень та відкриттів, пізнавальних інтересів, формує потребу в самоосвіті. Окрім того, в процесі пізнавальної діяльності відбувається інтелектуальний розвиток, набуваються відповідні знання, формується комплекс вмінь та навичок, відповідні емоційно-вольові якості особистості. Пізнавальна діяльність взаємопов'язана з пошуковою роботою, основу якої становить творчість. Згідно Л. Арчажникової «самостійність» майбутнього педагога складає необхідна умова професійного становлення. Вона розглядає її в контексті самоосвіти, яка складає найважливішу умову у вирішенні проблеми формування аналітичних умінь студентів. Учений визначає, що знання, придбані самостійно, використовуються упевненіше в практичній діяльності.

Т. Панасенко також розглядає «самостійність» як професійну функцію. Її дослідження розкривають зовнішню і внутрішню сторони самостійності, що знаходяться в постійній взаємодії і єдності. Перша – обумовлює виховні функції, спрямовані на розвиток творчих можливостей студентів, а друга – мотиваційні, пізнавальні, орієнтаційні, художньо-мистецькі функції, які виконує безпосередньо студент. У дослідженнях В. Юрчак самостійність майбутнього вчителя музики представлена як метод вчення. За її визначенням самостійна робота сприяє «формуванню у студентів навичок самостійної

діяльності, розвитку вольових якостей, уміння долати труднощі, упевненості в своїх діях, стимулює до подальшої учбової діяльності, найяскравіше проявляються індивідуальні здібності особистості».

Деякі сучасні дослідники самостійність майбутнього вчителя музики розглядають як рівневе поняття – «пізнавальна самостійність» і «творча самостійність», що підкреслює її багатоаспектність і поліфункціональність. Так, самостійність з пізнавальним рівнем пов'язує у своїх дослідженнях Р. Гарбар. Вона визначила її теоретичну модель, яка ґрунтується на таких принципах, як: «цілісність (як системне віддзеркалення діяльності в сукупності її головних складових); взаємодоповнювана і єдність пізнавальних дій (для досягнення позитивного результату в самостійній учбовій діяльності); динамічність (як віддзеркалення послідовності розвитку пізнавальної самостійності з підвищенням рівня музично-теоретичних знань, умінь); відвертість (як можливість використання моделі для удосконалення загальної музичної підготовки майбутнього фахівця [4].

Але в дослідженнях В. Бенера, В. Буряка та ін. відмічено, що пізнавальна самостійність завжди має творчий початок, який виявляється в готовності студента до пошукової роботи, в умінні планувати, прогнозувати, ставити відповідні цілі, завдання, розкривати зміст, вибирати методи, засоби, аналізувати результати вчення. Рівень творчості вагається від репродуктивного (суб'єктивно нового), продуктивного (відносно нового) і творчого (об'єктивно нового).

За визначенням пізнавальна діяльність за своєю природою є творчою, що виявляється Група вчених (Л. Качалова, Д. Качалов, А. Качалов і ін.) звертають увагу на те, що творчу самостійність можна розуміти в двох аспектах:

1. як якість людини – яке відображає його відношення до пізнання, до учбової діяльності як творчою, здатною перетворити придбані знання на вищий рівень для створення нового оригінального продукту;

2. як діяльність – цілеспрямована, керована самим суб'єктом творча діяльність, яка виявляється в самоврядності процесом творчого перетворення цілей і результатів вчення.

«Творча самостійність» як професійна якість людини представлена в дослідженнях Н. Дідусь, І. Склярєнко, І. Бабакової. Автори звертають увагу на індивідуалізацію даного процесу, який визначається через сукупність ціннісно-мотиваційної, розвиненої емоційно-вольової і орієнтаційної сфери.. Творча самостійність виявляється в педагогічно-професійній активності; у здатності мати і висловлювати власну точку зору, у вживанні професійно необхідних знань і умінь, в наявності професійного інтересу, адекватного емоційно-вольовому поляганню в педагогічних ситуаціях, здатності органічно об'єднувати внутрішнє формування оригінального образу і дійсного виконання музичного твору.

За визначенням С. Олійник «творча самостійність» вчителя музики виступає в контексті творчого потенціалу особистості, який складає її функціональну характеристику, являє собою «внутрішню силу, енергію суб'єкта творчості, характеризується проникаючою здатністю і впливає на всі сторони життєдіяльності людини». Дослідник також відзначає, що родовою ознакою потенціалу виступає творчість.

Отже, аналіз наукової літератури вказує різні точки зору на феномен «творча самостійність», які не виключають один одного, а лише доповнюють. Завдяки цьому феномену удосконалюються розумові здібності особистості, інтелект, формується характер, здібність до творчості, вміння поставити завдання і знайти ефективний спосіб її рішення.

1. Арчажникова Л. Г. Професія — вчитель музики: Кн. для вчителя – М: Освіта, 1984. – 111с., С.90
2. Бабакова Інна Петрівна Самостійна робота як фактор удосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя музики 13.00.04. – теорія та

- методика професійної освіти – 164 с. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 1998
3. Бенера В. Є Формування пізнавальної самостійності в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами інтелектуальної гри: Автореф. дис... канд.пед наук 13.00.04 /В.Є.Бенера. – К., 2002..
  4. Буряк В. Активність і самостійність що вчать в пізнавальній діяльності // Педагогіка -- 2007 -- №8 – С.71 – 78
  5. Гарбар Г. Розвіток пізнавальної самостійності студентів (на матеріалі курсу «Поліфонія») Автореф. дис.канд. пед. наук : 13.00.02. Г. Гарбар. – К.; 2001
  6. Дідусь Ніна Іванівна Формування самостійності як професійно значимої якості особистості майбутнього вчителя. 13.00.01. – Дис. .канд. пед. наук./Н. Дідусь, 1987. – 137 с.)
  7. Качалова Л. П., Качалов Д. В., Качалов А. В. Технологія формування творчої самостійності у студентів пед.вузов //Современные проблемы науки и образования — 2009 — №6 — С.52 -53//
  8. Панасенко Тетяна Грігорівна Формування музично-аналітичних умінь студентів (на матеріалі курсу «Сольфеджіо»)13.00.02 – теорія і методика навчання музики і муз виховання Дис. .. канд.пед.наук --. Київ, 2001 – 194 с
  9. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : Навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга —Богдан, 2005.—360с
  10. Скляренко Інна Юріївна Професійне самовдосконалення в процесі підготовки майбутніх вчителів музики 13.00.04 --теорія та методика проф освіти Дися ....кад.пед.наук --- 243 с. Київ, 2009
  11. Олійник Світлана Василівна Формування музично-творчого потенціалу майбутнього вчителя початкових класів: Дис...канд.пед.наук: 13.00.02 – Ж., 2005. – 226 с.
  12. Юрчак Вікторія Володимирівна Диференційований підхід у музично-теоретичній підготовці майбутніх учителів музики 13.00.04 – теорія і

методика професійної освіти Дис...канд. пед. наук.,
Кіровоград,2011р. --- 286 с.